Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

6 martie 2025 *

„Trimitere preliminară – Apropierea legislațiilor – Proprietate intelectuală – Drept de autor și drepturi conexe – Artiști interpreți sau executanți angajați cu statut de drept administrativ – Cesiunea drepturilor conexe pe cale normativă – Directiva 2001/29/CE – Articolul 2 litera (b) și articolul 3 alineatul (2) – Drepturi de reproducere și de punere la dispoziția publicului – Directiva 2006/115/CE – Articolele 7-9 – Drepturi de fixare, radiodifuziune, comunicare publică și distribuție – Directiva (UE) 2019/790 – Articolele 18-23 – Remunerație echitabilă în contractele de exploatare – Articolul 26 – Aplicare în timp – Noțiunile de «acte încheiate» și de «drepturi dobândite»”

În cauza C-575/23,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Conseil d'État (Consiliul de Stat, Belgia), prin decizia din 31 august 2023, primită de Curte la 15 septembrie 2023, în procedura

FT,

AL,

ON,

împotriva

État belge,

cu participarea:

Orchestre national de Belgique (ONB),

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul K. Lenaerts, președintele Curții, îndeplinind funcția de președinte al Camerei întâi, domnul T. von Danwitz, vicepreședintele Curții, îndeplinind funcția de judecător al Camerei întâi, domnul A. Kumin și doamnele I. Ziemele (raportoare) și O. Spineanu-Matei, judecători,

avocat general: domnul M. Szpunar,

* Limba de procedură: franceza.

grefier: doamna M. Siekierzyńska, administratoare,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 20 iunie 2024,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru FT, AL și ON, de S. Capiau, avocate;

– pentru Orchestre national de Belgique (ONB), de C. Bernard, M. Buydens și D. Lagasse, avocats;

– pentru guvernul belgian, de S. Baeyens, P. Cottin și C. Pochet, în calitate de agenți, asistați de R. Fonteyn și A. Joachimowicz, avocats;

– pentru Comisia Europeană, de C. Auvret și J. Samnadda, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 24 octombrie 2024,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolelor 18-23, precum și a articolului 26 alineatul (2) din Directiva (UE) 2019/790 a Parlamentului European și a Consiliului din 17 aprilie 2019 privind dreptul de autor și drepturile conexe pe piața unică digitală și de modificare a Directivelor 96/9/CE și 2001/29/CE (JO 2019, L 130, p. 92).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între FT, AL și ON, muzicieni angajați cu statut de drept administrativ de Orchestre national de Belgique (ONB) (Orchestra Națională Belgiană, denumită în continuare „ONB”), pe de o parte, și État belge (statul belgian), pe de altă parte, în legătură cu legalitatea arrêté royal du 1er juin 2021 relatif aux droits voisins du personnel artistique de l'Orchestre national de Belgique (Decretul regal din 1 iunie 2021 privind drepturile conexe ale personalului artistic al Orchestrei Naționale Belgiene) (*Moniteur belge* din 4 iunie 2021, p. 56936, denumit în continuare „Decretul regal din 1 iunie 2021”).

Cadrul juridic

Dreptul internațional

Convenția de la Roma

3 Convenția internațională pentru protecția artiștilor interpreți sau executanți, a producătorilor de fonograme și a organismelor de radiodifuziune (denumită în continuare „Convenția de la Roma”) a fost încheiată la Roma la 26 octombrie 1961.

4 Uniunea Europeană nu este parte la convenția respectivă. În schimb, toate statele sale membre, cu excepția Republicii Malta, sunt părți la această convenție.

5 Articolul 7 din convenția menționată, care privește protecția minimă a artiștilor interpreți sau executanți, prevede la alineatul (1):

„Protecția prevăzută în prezenta convenție în favoarea artiștilor interpreți sau executanți va trebui să dea posibilitatea de a se opune la:

a) radiodifuzarea și comunicarea către public a execuției lor, fără consimțământul lor, în afară de cazul în care execuția folosită pentru radiodifuzare sau pentru comunicare către public este ea însăși o execuție radiodifuzată sau este făcută după o fixare;

b) fixarea, fără consimțământul lor, pe un suport material, a execuției lor nefixate;

c) reproducerea, fără consimțământul lor, a unei fixări a execuției lor:
   (i) când prima fixare a fost ea însăși făcută fără consimțământul lor;
   (ii) când reproducerea este făcută cu alte scopuri decât cele pentru care ei și-au dat consimțământul;
   (iii) când prima fixare a fost făcută în virtutea dispozițiilor articolului 15 și a fost reprodusă în alte scopuri decât cele prevăzute prin aceste dispoziții.”

6 Articolul 8 din Convenția de la Roma, referitor la execuțiile colective, prevede:

„Oricare stat contractant poate, prin legislația sa națională, să stabilească modalitățile prin care artiștii interpreți sau executanți vor fi reprezentați, în ceea ce privește exercițiul drepturilor lor, când un număr mai mare dintre ei participa la aceeași execuție.”

7 Articolul 12 din această convenție, care privește utilizările secundare ale fonogramelor, are următorul cuprins:

„Când o fonogramă publicată în scop comercial sau o reproducere a acestei fonograme este folosită în mod direct pentru radiodifuzare sau pentru orice fel de comunicare către public, cel care o folosește va plăti artiștilor interpreți sau executanți ori producătorilor de fonograme sau ambilor o remunerație echitabilă și unică. Legislația națională poate, în lipsa unei înțelegeri între cei interesați, să stabilească condițiile repartizării acestei remunerații.”

8 Articolul 15 din convenția menționată cuprinde excepțiile de la protecția garantată de aceasta.

9 Articolul 19 din aceeași convenție, care privește protecția artiștilor interpreți sau executanți în fixările de imagini sau de imagini și de sunete, are următorul cuprins:

„Fără a se lua în considerare oricare alte dispoziții ale prezentei convenții, prevederile articolului 7 vor înceta să fie aplicabile de îndată ce un artist interpret sau executant își va fi dat consimțământul spre a se include execuția sa într-o fixare de imagini sau de imagini și sunete.”

TIEF

10 Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale (OMPI) a adoptat la 20 decembrie 1996, la Geneva, Tratatul OMPI privind drepturile de autor și Tratatul OMPI privind interpretările și execuțiile și fonogramele (denumit în continuare „TIEF”). Aceste tratate au fost aprobate în numele Comunității Europene prin Decizia 2000/278/CE a Consiliului din 16 martie 2000 de

aprobare, în numele Comunității Europene, a Tratatului OMPI privind drepturile de autor și a Tratatului OMPI privind interpretările și execuțiile și fonogramele (JO 2000, L 89, p. 6, Ediție specială, 11/vol. 20, p. 212) și au intrat în vigoare, în ceea ce privește Uniunea, la 14 martie 2010.

11 Articolul 2 din TIEF, intitulat „Definiții”, prevede:

„În sensul prezentului tratat, se înțelege prin:

(a) «artiști interpreți sau executanți» actorii, cântăreții, muzicienii, dansatorii și alte persoane care dau o reprezentație, cântă, recită, declamă, joacă, interpretează sau execută în orice alt fel opere literare sau artistice sau expresii ale folclorului;

[…]”

12 Articolele 6-10 din acest tratat privesc normele care reglementează drepturile patrimoniale ale artiștilor interpreți sau executanți asupra interpretărilor sau execuțiilor lor nefixate, dreptul de reproducere, dreptul de distribuire, dreptul de închiriere, precum și, respectiv, dreptul de a pune la dispoziție interpretări sau execuții fixate.

Dreptul Uniunii

Directiva 2001/29/CE

13 Considerentele (9), (10), (15) și (30) ale Directivei 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (JO 2001, L 167, p. 10, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 230) enunță:

„(9) Orice armonizare a dreptului de autor și a drepturilor conexe trebuie să aibă la bază un nivel ridicat de protecție, deoarece aceste drepturi sunt esențiale pentru creația intelectuală. Protecția lor contribuie la menținerea și dezvoltarea creativității în interesul autorilor, artiștilor interpreți sau executanți, producătorilor, consumatorilor, culturii, industriei și publicului larg. În consecință, proprietatea intelectuală a fost recunoscută ca parte integrantă a proprietății.

(10) Autorii sau artiștii interpreți sau executanți trebuie să primească o remunerație adecvată pentru utilizarea operelor lor, pentru a-și putea continua munca creativă și artistică, la fel ca și producătorii, pentru a putea finanța această muncă. […]

[…]

(15) Conferința Diplomatică care a avut loc în decembrie 1996, sub auspiciile [OMPI], a condus la adoptarea a două noi tratate, «Tratatul OMPI privind dreptul de autor» și [TIEF], care reglementează protecția autorilor, respectiv protecția artiștilor interpreți sau executanți și a producătorilor de fonograme. […] Prezenta directivă servește la aplicarea unora dintre noile obligații internaționale.

[…]

(30) Drepturile prevăzute în prezenta directivă pot fi transferate, cesionate sau pot face obiectul unor contracte de licență, fără a aduce atingere legislației interne relevante privind dreptul de autor sau drepturile conexe.”

14 Articolul 2 din această directivă prevede:

„Statele membre prevăd dreptul exclusiv de a autoriza sau de a interzice reproducerea directă sau indirectă, temporară sau permanentă, prin orice mijloace și în orice formă, în totalitate sau în parte:

[…]

(b) pentru artiștii interpreți sau executanți, a fixărilor interpretărilor sau execuțiilor lor;

[…]”

15 Articolul 3 alineatul (2) din directiva menționată prevede:

„Statele membre prevăd dreptul exclusiv de a autoriza sau de a interzice punerea la dispoziția publicului, prin cablu sau fără cablu, astfel încât oricine să poată avea acces la acestea din orice loc și în orice moment:

(a) pentru artiștii interpreți sau executanți, a fixărilor interpretărilor sau execuțiilor lor;

[…]”

16 Articolul 5 din aceeași directivă enumeră cazurile în care statele membre au posibilitatea de a prevedea excepții și limitări de la drepturile exclusive prevăzute la articolele 2-4 din aceasta.

17 Articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2001/29 prevede:

„Prezenta directivă se aplică fără să aducă atingere actelor încheiate sau drepturilor dobândite înainte de 22 decembrie 2002.”

Directiva 2006/115/CE

18 Considerentele (4), (5) și (7) ale Directivei 2006/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind dreptul de închiriere și de împrumut și anumite drepturi conexe dreptului de autor în domeniul proprietății intelectuale (JO 2006, L 376, p. 28, Ediție specială, 17/vol. 3, p. 14) au următorul cuprins:

„(4) Dreptul de autor și protecția conferită prin drepturile conexe trebuie să se adapteze realităților economice noi, cum ar fi noile forme de exploatare.

(5) Pentru continuitatea activității creatoare și artistice a autorilor și artiștilor interpreți sau executanți este necesar ca aceștia să primească un venit corespunzător […]

[…]

(7) Se impune armonizarea legislațiilor statelor membre într-un mod care să nu contravină respectării convențiilor internaționale pe care sunt fondate legislațiile referitoare la dreptul de autor și drepturile conexe din numeroase state membre.”

19 Articolul 3 alineatul (1) din această directivă prevede:

„Dreptul exclusiv de a autoriza sau de a interzice închirierea și împrumutul aparține:

[…]

(b) artistului interpret sau executant, în ceea ce privește fixările interpretării sale;

[…]”

20 Articolul 7 alineatul (1) din directiva menționată prevede:

„Statele membre prevăd pentru artiștii interpreți sau executanți dreptul exclusiv de a autoriza sau de a interzice fixarea interpretării lor.”

21 Articolul 8 alineatele (1) și (2) din Directiva 2006/115 are următorul cuprins:

„(1) Statele membre prevăd pentru artiștii interpreți sau executanți dreptul exclusiv de a autoriza sau de a interzice radiodifuziunea prin intermediul undelor radioelectrice și comunicarea publică a interpretării lor, cu excepția cazului în care interpretarea este ea însăși deja o interpretare radiodifuzată sau efectuată pornind de la o fixare.

(2) Statele membre prevăd un drept pentru a asigura că o remunerație echitabilă unică este plătită de utilizator, atunci când o fonogramă publicată în scopuri comerciale sau o reproducere a acestei fonograme este utilizată în scopul unei radiodifuzări prin intermediul undelor radioelectrice sau pentru orice comunicare publică, și că această remunerație este repartizată între artiștii interpreți sau executanți și producătorii de fonograme în cauză. În absența unui acord între artiștii interpreți sau executanți și producătorii de fonograme, statele membre pot stabili condițiile repartizării remunerației între aceștia.”

22 Articolul 9 alineatul (1) din această directivă prevede:

„Statele membre prevăd dreptul exclusiv de punere la dispoziția publicului, prin vânzare sau altfel, a obiectelor indicate la literele (a)-(d), inclusiv a copiilor acestora, denumit în continuare «drept de distribuție»:

(a) pentru artiștii interpreți sau executanți, în privința fixărilor interpretărilor lor;

[…]”

23 Articolul 10 din directiva menționată, care enumeră limitările drepturilor conexe pe care statele membre pot să le prevadă, enunță la alineatul (2):

„Fără a aduce atingere alineatului (1), orice stat membru poate să prevadă, în ceea ce privește protecția artiștilor interpreți sau executanți, a producătorilor de fonograme, a organismelor de radiodifuziune și a producătorilor primelor fixări de filme, limitări de aceeași natură ca și cele prevăzute de legislația pentru protecția dreptului de autor privind operele literare și artistice.

Cu toate acestea, licențe obligatorii nu pot fi prevăzute decât în măsura în care sunt compatibile cu Convenția de la Roma.”

Directiva 2019/790

24 Considerentele (4) și (72) ale Directivei 2019/790 enunță:

„(4) Prezenta directivă se bazează și completează normele stabilite în directivele aflate în vigoare în acest domeniu, în special [Directiva 96/9/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 martie 1996 privind protecția juridică a bazelor de date (JO 1996, L 77, p. 20, Ediție specială, 13/vol. 17, p. 102), precum și Directivele 2001/29 și 2006/115].

[…]

(72) Autorii și artiștii interpreți sau executanți se află de obicei într-o poziție de negociere mai slabă atunci când acordă licențe sau își transferă drepturile prin contract, inclusiv prin intermediul propriilor societăți comerciale, în scopul exploatării lor în schimbul unei remunerații, și respectivele persoane fizice au nevoie de protecția asigurată de prezenta directivă pentru a putea beneficia pe deplin de drepturile armonizate în temeiul dreptului Uniunii. Această nevoie de protecție nu apare atunci când celălalt partener contractual este un utilizator final și nu exploatează opera sau interpretarea sau execuția propriu-zisă, situație ce se poate regăsi, de exemplu, în unele contracte de muncă.”

25 Articolul 1 din Directiva 2019/790, intitulat „Obiectul și domeniul de aplicare”, prevede:

„(1) Prezenta directivă stabilește norme care vizează armonizarea într-o mai mare măsură a dreptului Uniunii în materia dreptului de autor și drepturilor conexe în cadrul pieței interne […].

(2) Cu excepția cazurilor menționate la articolul 24, prezenta directivă lasă intacte și nu afectează în niciun fel normele existente stabilite în directivele care sunt în vigoare în acest domeniu, în special [Directivele 96/9, 2001/29 și 2006/115].”

26 Titlul IV din Directiva 2019/790, referitor la măsurile de asigurare a unei piețe performante a dreptului de autor, cuprinde capitolul 3, intitulat „Remunerația echitabilă în contractele de exploatare ale autorilor și ale artiștilor interpreți sau executanți”, în care figurează articolele 18-23 din această directivă.

27 Articolul 18 din Directiva 2019/790, intitulat „Principiul remunerării adecvate și proporționale”, prevede:

„(1) Statele membre se asigură că, atunci când autorii și artiștii interpreți sau executanți acordă licențe sau își transferă drepturile exclusive pentru exploatarea operelor lor sau a altor obiecte protejate, aceștia au dreptul să primească o remunerație adecvată și proporțională.

(2) La punerea în aplicare în dreptul intern a principiului prevăzut la alineatul (1), statele membre sunt libere să utilizeze diferite mecanisme și să țină seama de principiul libertății contractuale și de cel al unui echilibru just între drepturi și interese.”

28 Articolul 19 din această directivă, intitulat „Obligația de transparență”, prevede la alineatul (1):

„Statele membre se asigură că autorii și artiștii interpreți sau executanți primesc în mod periodic, cel puțin o dată pe an, și în funcție de particularitățile fiecărui sector, informații la zi, relevante și complete privind exploatarea operelor și a interpretărilor sau execuțiilor lor din partea părților cărora le-au acordat o licență sau le-au transferat drepturile lor sau din partea succesorilor lor în drepturi, în special în ceea ce privește modurile de exploatare, toate veniturile generate și remunerația datorată.”

29 Articolul 20 din directiva menționată, intitulat „Mecanismul de ajustare a contractelor”, prevede la alineatul (1):

„Statele membre se asigură că, în absența unor contracte colective de muncă în care să fie prevăzut un mecanism comparabil cu mecanismul stabilit în prezentul articol, autorii și artiștii interpreți sau executanți sau reprezentanții lor au dreptul de a reclama o remunerație suplimentară adecvată și echitabilă părții cu care au încheiat un contract pentru exploatarea drepturilor lor sau succesorilor în drept ai acesteia, atunci când remunerația convenită inițial se dovedește a fi disproporționat de scăzută în raport cu toate veniturile relevante ulterioare obținute din exploatarea operelor ori a interpretărilor sau a execuțiilor.”

30 Articolul 21 din aceeași directivă, intitulat „Procedura de soluționare alternativă a litigiilor”, prevede:

„Statele membre prevăd că litigiile referitoare la obligația de transparență prevăzută la articolul 19 și mecanismul de ajustare a contractelor prevăzut la articolul 20 pot face obiectul unei proceduri voluntare de soluționare alternativă a litigiilor. Statele membre se asigură că organizațiile reprezentative ale autorilor și ale artiștilor interpreți și executanți pot iniția astfel de proceduri la cererea specifică a unuia sau mai multor autori sau artiști interpreți sau executanți.”

31 Articolul 22 din Directiva 2019/790, intitulat „Dreptul de revocare”, prevede:

„(1) Statele membre se asigură că, în cazul în care un autor sau un artist interpret sau executant a acordat o licență exclusivă sau și-a transferat în mod exclusiv drepturile în ceea ce privește o operă sau un alt obiect protejat, autorul ori artistul interpret sau executant poate revoca integral sau parțial licența sau transferul de drepturi în caz de neexploatare a respectivei opere sau a altui obiect protejat.

[…]

(5) Statele membre pot să prevadă că orice dispoziție contractuală care derogă de la mecanismul de revocare prevăzut la alineatul (1) are forță executorie numai în cazul în care se bazează pe un contract de muncă colectiv.”

32 Articolul 23 din această directivă, intitulat „Dispoziții comune”, are următorul cuprins:

„(1) Statele membre se asigură că, în ceea ce privește autorii și artiștii interpreți sau executanți, orice clauză contractuală care împiedică respectarea articolelor 19, 20 și 21 nu are forță executorie.

(2) Statele membre prevăd că articolele 18-22 din prezenta directivă nu se aplică autorilor unui program pentru calculator […]”

33 Articolul 26 din directiva menționată, intitulat „Aplicarea în timp”, prevede:

„(1) Prezenta directivă se aplică tuturor operelor și altor obiecte protejate de dreptul național în materia dreptului de autor la 7 iunie 2021 sau ulterior.

(2) Prezenta directivă se aplică fără a aduce atingere actelor încheiate sau drepturilor dobândite înainte de 7 iunie 2021.”

34 Articolul 29 din aceeași directivă, intitulat „Transpunere”, prevede la alineatul (1):

„Statele membre asigură intrarea în vigoare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative necesare pentru a se conforma prezentei directive până la 7 iunie 2021. Statele membre informează de îndată Comisia cu privire la acestea.

Atunci când statele membre adoptă dispozițiile respective, acestea conțin o trimitere la prezenta directivă sau sunt însoțite de o asemenea trimitere la data publicării lor oficiale. Statele membre stabilesc modalitatea de efectuare a unei astfel de trimiteri.”

Dreptul belgian

35 Drepturile conexe ale artiștilor interpreți sau executanți au fost consacrate prin loi du 30 juin 1994 relative aux droits d’auteur et aux droits voisins (Legea din 30 iunie 1994 privind drepturile de autor și drepturile conexe) (*Moniteur belge* din 27 iulie 1994, p. 19297), ale cărei dispoziții au fost integrate în code de droit économique (denumit în continuare „Codul de drept economic”) prin loi du 19 avril 2014 portant insertion du livre XI «Propriété intellectuelle» dans le Code de droit économique, et portant insertion des dispositions propres au livre XI dans les livres I, XV et XVII du même Code (Legea din 19 aprilie 2014 privind inserarea cărții XI „Proprietate intelectuală” în Codul de drept economic și privind introducerea dispozițiilor din cartea XI în cărțile I, XV și XVII din același cod) (*Moniteur belge* din 12 iunie 2014, p. 44352).

36 Articolul XI.205 alineatul 4 din Codul de drept economic, care figurează în cartea XI din acest cod, prevede că, în cazul în care prestațiile sunt efectuate de un artist interpret sau executant în executarea unui raport de muncă sau a unui raport de serviciu, drepturile patrimoniale pot fi cedate angajatorului, cu condiția ca cesiunea drepturilor să fie prevăzută în mod expres și ca prestația să intre în sfera contractului sau a statutului.

37 Preambulul Decretului regal din 1 iunie 2021 conține următorul fragment:

„Întrucât [ONB] este un organism de interes public de categoria B;

Întrucât articolul XI.205 § 4 din Codul de drept economic permite ca, atunci când prestațiile sunt efectuate de un artist interpret sau executant în executarea unui raport de muncă sau a unui raport de serviciu, drepturile patrimoniale care rezultă din drepturile conexe să fie cedate angajatorului, cu condiția ca cesiunea drepturilor să fie prevăzută în mod expres și ca prestația să intre în sfera contractului sau a statutului;

Întrucât buna funcționare a [ONB] impune ca toate drepturile legate de executarea și exploatarea prestațiilor artiștilor interpreți sau executanți ai [ONB] să îi fie cedate”.

38 Articolul 1 din acest decret regal are următorul cuprins:

„În sensul prezentului decret, se înțelege prin:

1° Artist interpret sau executant: muzicianul [ONB] angajat ca personal căruia i se aplică un statut de drept administrativ sau un contract de muncă, cu excepția muzicienilor care exercită funcția de director muzical sau de solist.

[…]”

39 Articolul 2 din acest decret regal prevede:

„Artistul interpret sau executant cedează [ONB], în conformitate cu dispozițiile prezentului decret, drepturile conexe privind prestațiile sale realizate în cadrul atribuțiilor sale în serviciul [ONB].”

40 Articolul 3 alineatele 1 și 2 din același decret regal prevede:

„§ 1. Sunt cedate [ONB], în temeiul articolului 2, în schimbul indemnizațiilor precizate la articolele 4 și 6, următoarele drepturi conexe:

a) Dreptul de comunicare publică:

– dreptul de a comunica public prestațiile artiștilor interpreți sau executanți realizate în cadrul atribuțiilor lor în serviciul [ONB], în vederea difuzării și retransmisiei lor sonore prin unde hertziene, prin cablu, prin satelit, prin intermediul platformelor internet, prin streaming sau prin orice alte mijloace tehnice cunoscute sau necunoscute în prezent;

– dreptul de a comunica public prestațiile artiștilor interpreți sau executanți realizate în cadrul atribuțiilor lor în serviciul [ONB], în vederea difuzării și retransmisiei lor audiovizuale, prin unde hertziene, prin cablu, prin satelit, prin intermediul platformelor internet, prin streaming sau prin orice alte mijloace tehnice cunoscute sau necunoscute în prezent;

b) Dreptul de reproducere și de distribuire:

– dreptul de a reproduce prestațiile artiștilor interpreți sau executanți, realizate în cadrul atribuțiilor lor în serviciul [ONB], integral sau parțial, într-un număr nelimitat de copii, pe toate suporturile fonografice, videografice sau multimedia, inclusiv suporturile digitale, cunoscute sau necunoscute în prezent;

– dreptul de a distribui suporturile care reproduc prestațiile artiștilor interpreți sau executanți și dreptul de a le oferi spre descărcare în scopuri private pe un serviciu accesibil printr-o rețea digitală de transmitere de date, în special internet, și, în general, dreptul de a exploata sau de a dispune exploatarea suporturilor, inclusiv prin vânzare și închiriere.

§ 2. Drepturile cedate în conformitate cu articolul 2 și cu alineatul 1 al prezentului articol sunt cedate pe toată durata drepturilor conexe și la nivel mondial.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

41 Înainte de adoptarea Decretului regal din 1 iunie 2021, exploatarea drepturilor conexe ale muzicienilor ONB era negociată, de la caz la caz, în cadrul unui comitet de dialog social.

42 Între anul 2016 și anul 2021, între ONB și delegațiile sindicale ale muzicienilor din această orchestră au avut loc negocieri pentru a se ajunge la un acord cu privire la remunerarea echitabilă a prestațiilor acestor muzicieni de către ONB.

43 Întrucât aceste negocieri nu s-au încheiat cu succes și a fost întocmit și semnat un „protocol de dezacord” în luna mai 2021, statul belgian a adoptat Decretul regal din 1 iunie 2021.

44 Potrivit preambulului acestui decret regal, buna funcționare a ONB impune ca toate drepturile legate de executarea și de exploatarea prestațiilor artiștilor interpreți sau executanți din orchestra menționată să îi fie cedate acesteia.

45 În acest scop, articolul 2 din decretul regal menționat prevede că artistul interpret sau executant cedează ONB drepturile conexe privind prestațiile sale realizate în cadrul misiunii sale în serviciul acestei orchestre. Potrivit articolului 3 din același decret regal, sunt astfel cedate, în schimbul plății alocațiilor compensatorii prevăzute la articolele 4 și 6 din acesta, dreptul de comunicare publică, precum și dreptul de reproducere și de distribuire, pe toată durata drepturilor conexe și la nivel mondial.

46 Prin cererea introductivă depusă la 26 iulie 2021 la Conseil d’État (Consiliul de Stat, Belgia), care este instanța de trimitere, FT, AL și ON au solicitat anularea Decretului regal din 1 iunie 2021, susținând în special că dispozițiile acestui decret regal încalcă dreptul Uniunii.

47 În această privință, instanța menționată arată în esență că, în cadrul soluționării acțiunii, se pune întrebarea dacă cesiunea unor drepturi conexe născute în cadrul unui raport de muncă statutar intră în domeniul de aplicare al Directivei 2019/790, în special al articolelor 18-23 din aceasta, și, în cazul unui răspuns afirmativ, dacă statul belgian era obligat să respecte aceste dispoziții atunci când a adoptat Decretul regal din 1 iunie 2021, și anume la o dată la care termenul de transpunere a acestei directive nu expirase încă.

48 Potrivit instanței menționate, aceste întrebări privesc interpretarea dreptului Uniunii și trebuie, prin urmare, să fie adresate Curții.

49 În aceste condiții, Conseil d’État (Consiliul de Stat) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolele 18-23 din Directiva [2019/790] trebuie interpretate în sensul că se opun cesiunii pe cale normativă a drepturilor conexe ale personalului statutar pentru prestațiile realizate în cadrul raportului de serviciu?

2) În cazul unui răspuns afirmativ, noțiunile de «acte încheiate» și de «drepturi dobândite» prevăzute la articolul 26 alineatul (2) din Directiva [2019/790] trebuie interpretate în sensul că vizează și cesiunea drepturilor conexe realizată printr-un act normativ adoptat înainte de 7 iunie 2021?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la admisibilitate

50 Guvernul belgian, fără a invoca în mod explicit inadmisibilitatea primei întrebări, afirmă, pe de o parte, că această întrebare urmărește să obțină din partea Curții o opinie consultativă cu privire la o chestiune generală și, pe de altă parte, că instanța de trimitere nu prezintă în cererea sa de decizie preliminară nici motivele care au determinat-o să ridice problema interpretării articolelor 18-23 din Directiva 2019/790, nici legătura pe care o stabilește între aceste dispoziții și Decretul regal din 1 iunie 2021.

51 În această privință trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, întrebările referitoare la interpretarea dreptului Uniunii beneficiază de o prezumție de pertinență. Refuzul Curții de a se pronunța asupra unei întrebări preliminare adresate de o instanță națională este posibil numai dacă este evident că interpretarea solicitată a unei norme a Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care i-au fost adresate (Hotărârea din 15 iunie 2021, Facebook Ireland ș.a., C-645/19, EU:C:2021:483, punctul 115, precum și jurisprudența citată).

52 În plus, în conformitate cu o jurisprudență de asemenea constantă, justificarea trimiterii preliminare nu este formularea unor opinii consultative cu privire la probleme generale sau ipotetice, ci nevoia inerentă soluționării efective a unui litigiu (Hotărârea din 15 iunie 2021, Facebook Ireland ș.a., C-645/19, EU:C:2021:483, punctul 116, precum și jurisprudența citată).

53 În al doilea rând, astfel cum reiese din articolul 94 litera (c) din Regulamentul de procedură al Curții, o cerere de decizie preliminară trebuie să cuprindă, sub sancțiunea inadmisibilității, expunerea motivelor care au determinat instanța de trimitere să aibă îndoieli cu privire la interpretarea sau validitatea anumitor dispoziții ale dreptului Uniunii, precum și legătura pe care instanța de trimitere o stabilește între aceste dispoziții și legislația națională aplicabilă litigiului principal.

54 În speță, după cum s-a arătat la punctul 47 din prezenta hotărâre, reiese fără echivoc din decizia de trimitere că, în cadrul acțiunii în anularea Decretului regal din 1 iunie 2021 cu care este sesizată, instanța de trimitere trebuie să stabilească dacă reclamanții din litigiul principal susțin în mod întemeiat că articolele 18-23 din Directiva 2019/790 se opun cesiunii pe cale normativă a drepturilor conexe ale muzicienilor ONB angajați cu statut de drept administrativ pentru prestațiile realizate în cadrul misiunii lor în serviciul acestei orchestre, în lipsa consimțământului lor prealabil.

55 Rezultă că instanța de trimitere a prezentat legătura pe care o stabilește între aceste dispoziții și Decretul regal din 1 iunie 2021 și că un răspuns la prima întrebare este necesar pentru a-i permite să se pronunțe cu privire la litigiul principal.

56 În aceste condiții, prima întrebare este admisibilă.

Cu privire la fond

Considerații introductive

57 Potrivit unei jurisprudențe constante, în cadrul procedurii de cooperare între instanțele naționale și Curte instituite la articolul 267 TFUE, este de competența acesteia din urmă să ofere instanței naționale un răspuns util, care să îi permită să soluționeze litigiul cu care a fost sesizată. În această perspectivă, Curtea trebuie, dacă este cazul, să reformuleze întrebările care îi sunt adresate. În plus, Curtea poate fi pusă în situația de a lua în considerare norme de drept al Uniunii la care instanța națională nu a făcut referire în enunțul întrebării sale [Hotărârea din 22 iunie 2023, K.B. și F.S. (Invocare din oficiu în domeniul penal), C-660/21, EU:C:2023:498, punctul 26, precum și jurisprudența citată].

58 Astfel, împrejurarea că, pe plan formal, o instanță națională a adresat o întrebare preliminară făcând trimitere la anumite dispoziții ale dreptului Uniunii nu împiedică Curtea să furnizeze acestei instanțe toate elementele de interpretare ce pot fi utile pentru soluționarea cauzei cu care este sesizată, indiferent dacă ea s-a referit sau nu la acestea în enunțul întrebărilor sale. În această privință, revine Curții sarcina de a extrage din ansamblul elementelor furnizate de instanța națională și mai ales din motivarea deciziei de trimitere elementele de drept al Uniunii care necesită o interpretare, având în vedere obiectul litigiului [Hotărârea din 22 iunie 2023, K.B. și F.S. (Invocare din oficiu în domeniul penal), C-660/21, EU:C:2023:498, punctul 27, precum și jurisprudența citată].

59 În speță, întrebările preliminare privesc numai interpretarea articolelor 18-23, precum și a articolului 26 alineatul (2) din Directiva 2019/790 și urmăresc în special să se stabilească în esență dacă aceste articole 18-23 se opun cesiunii pe cale normativă, în favoarea angajatorului, a drepturilor conexe ale muzicienilor unei orchestre angajați sub statut de drept administrativ pentru prestațiile realizate în cadrul misiunii lor în serviciul acestui angajator, în lipsa consimțământului lor prealabil.

60 Trebuie să se constate însă că dispozițiile avute în vedere de instanța de trimitere în întrebările sale privesc remunerarea corectă a autorilor și a artiștilor interpreți sau executanți în cadrul contractelor de exploatare și, respectiv, aplicarea în timp a Directivei 2019/790.

61 Nu este mai puțin adevărat, astfel cum enunță considerentul (4) al Directivei 2019/790, că această directivă se întemeiază pe normele stabilite în special în Directivele 2001/29 și 2006/115, pe care le completează și care reglementează o asemenea cesiune. În această privință, articolul 1 alineatul (2) din Directiva 2019/790 prevede că, cu excepția cazurilor menționate la articolul 24, această directivă nu aduce în niciun fel atingere normelor existente stabilite printre altele de Directivele 2001/29 și 2006/115.

62 Or, printre aceste norme figurează, în ceea ce privește drepturile artiștilor interpreți sau executanți, pe de o parte, cele enunțate la articolul 2 litera (b) și la articolul 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2001/29, care prevăd, în beneficiul acestor titulari și sub rezerva excepțiilor și a limitărilor prevăzute de această directivă, dreptul exclusiv de a autoriza sau de a interzice reproducerea, precum și punerea la dispoziția publicului a fixărilor execuțiilor lor.

63 Acestea includ, pe de altă parte, normele menționate la articolul 3 alineatul (1) litera (b), la articolul 7 alineatul (1), la articolul 8 alineatul (1) și la articolul 9 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2006/115, care conferă artiștilor interpreți sau executanți, de asemenea sub rezerva

limitărilor prevăzute de această directivă, dreptul exclusiv de a autoriza sau de a interzice închirierea și împrumutul fixărilor interpretării lor, dreptul exclusiv de a autoriza sau de a interzice fixarea interpretării lor, dreptul exclusiv de a autoriza sau de a interzice radiodifuziunea și comunicarea publică a interpretării lor, precum și dreptul exclusiv de distribuție a fixărilor acestor interpretări.

64 Astfel de norme sunt, prin urmare, relevante pentru a stabili dacă dreptul Uniunii se opune cesiunii pe cale normativă, în favoarea angajatorului, a drepturilor conexe ale artiștilor interpreți sau executanți angajați cu statut de drept administrativ, pentru prestațiile realizate în cadrul misiunii lor în serviciul acestui angajator, în lipsa consimțământului lor prealabil.

65 De altfel, din decizia de trimitere pare să reiasă că execuțiile artiștilor interpreți sau executanți, pentru care cesiunea drepturilor către ONB s-a efectuat prin Decretul regal din 1 iunie 2021, au vocația de a face obiectul unei exploatări de către această orchestră, astfel încât ONB nu acționează în calitate de utilizator final al unor asemenea execuții, în sensul considerentului (72) al Directivei 2019/790. Așadar, sunt vizate de această cesiune atât drepturile de comunicare publică a prestațiilor artiștilor interpreți sau executanți în vederea difuzării lor și a retransmisiei lor sonore sau audiovizuale, prin orice tehnică, cât și drepturile de reproducere a acestor prestații, integral sau parțial, într-un număr nelimitat de exemplare, pe toate suporturile și drepturile de distribuire a prestațiilor astfel stabilite. Revine instanței de trimitere sarcina de a verifica dacă aceasta este într-adevăr situația.

66 În aceste condiții, este necesar să se considere că, prin intermediul întrebărilor formulate, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 2 litera (b) și articolul 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2001/29, precum și articolul 3 alineatul (1) litera (b), articolul 7 alineatul (1), articolul 8 alineatul (1) și articolul 9 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2006/115, pe de o parte, și articolele 18-23 din Directiva 2019/790, pe de altă parte, trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care prevede cesiunea pe cale normativă, în scopul unei exploatări de către angajator, a drepturilor conexe ale artiștilor interpreți sau executanți angajați cu statut de drept administrativ pentru prestațiile realizate în cadrul misiunii lor în serviciul acestui angajator, în lipsa consimțământului lor prealabil.

Cu privire la aplicabilitatea Directivelor 2001/29, 2006/115 și 2019/790

– *Cu privire la aplicabilitatea* ratione temporis *a Directivei 2006/112*

67 În observațiile sale scrise, guvernul belgian arată că Decretul regal din 1 iunie 2021 este exclus din domeniul de aplicare *ratione temporis* al Directivei 2019/790, întrucât acest decret ar fi un „act încheiat” anterior datei de expirare a termenului de transpunere a acestei directive, 7 iunie 2021, și că ar fi dat naștere, înainte de această dată, unor „drepturi dobândite” în favoarea ONB, în sensul articolului 26 alineatul (2) din directiva menționată.

68 Este necesar să se arate că, în conformitate cu articolul 29 alineatul (1) din Directiva 2019/790, termenul de transpunere a acestei directive a expirat la 7 iunie 2021. Articolul 26 din directiva menționată prevede la alineatul (1) că aceasta se aplică tuturor operelor și altor obiecte protejate de dreptul național în materia dreptului de autor la 7 iunie 2021 sau ulterior și, la alineatul (2), că aceasta se aplică „fără a aduce atingere actelor încheiate sau drepturilor dobândite înainte de 7 iunie 2021”.

69 Din coroborarea acestor dispoziții rezultă, pe de o parte, că Directiva 2019/790 se aplică tuturor operelor și altor obiecte protejate de dreptul național în materia dreptului de autor începând cu 7 iunie 2021.

70 Pe de altă parte, aplicarea acestei directive se face, potrivit modului de redactare a articolului 26 alineatul (2), „fără a aduce atingere actelor încheiate și drepturilor dobândite înainte de 7 iunie 2021”. Astfel cum a statuat Curtea în privința articolului 10 alineatul (2) din Directiva 2001/29, redactat în esență în termeni identici cu cei ai articolului 26 alineatul (2) din Directiva 2019/790, apărarea actelor menționate rezultă din principiul general potrivit căruia directiva nu are efect retroactiv și nu se aplică actelor de exploatare a operelor și a altor tipuri de obiecte protejate desfășurate înaintea termenului la care directiva trebuie transpusă de statele membre (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 iunie 2013, VG Wort ș.a., C-457/11-C-460/11, EU:C:2013:426, punctul 28). Rezultă că Directiva 2019/790 nu are vocația de a se aplica actelor de exploatare survenite înainte de 7 iunie 2021 și pentru care, anterior acestei date, ar fi fost dobândite în mod valabil drepturi.

71 În raport cu aceste dispoziții trebuie să se stabilească dacă, după cum susține guvernul belgian, Decretul regal din 1 iunie 2021 constituie un „act încheiat” anterior datei de 7 iunie 2021, în sensul articolului 26 alineatul (2) din Directiva 2019/790, care ar fi dat naștere, înainte de această dată, unor „drepturi dobândite” în favoarea ONB asupra drepturilor conexe ale muzicienilor acestei orchestre, indiferent dacă drepturile respective privesc execuții efectuate înainte de intrarea în vigoare a directivei menționate sau ulterior acesteia.

72 În această privință, reiese dintr-o jurisprudență constantă că, în principiu, o normă de drept nouă se aplică începând de la intrarea în vigoare a actului care o instituie. Deși aceasta nu se aplică situațiilor juridice născute și definitiv împlinite sub imperiul legii vechi, ea se aplică efectelor viitoare ale unei situații născute sub imperiul normei vechi, precum și situațiilor juridice noi. Soluția este diferită, sub rezerva respectării principiului neretroactivității actelor juridice, numai dacă noua normă este însoțită de dispoziții speciale care stabilesc în mod specific condițiile de aplicare în timp a acesteia [Hotărârea din 21 decembrie 2021, Skarb Państwa (Acoperirea asigurării auto), C-428/20, EU:C:2021:1043, punctul 31 și jurisprudența citată].

73 Astfel, actele adoptate pentru transpunerea unei directive trebuie să se aplice efectelor viitoare ale unor situații născute sub imperiul legii vechi, de la data expirării termenului de transpunere, cu excepția cazului în care această directivă prevede altfel [Hotărârea din 21 decembrie 2021, Skarb Państwa (Acoperirea asigurării auto), C-428/20, EU:C:2021:1043, punctul 32 și jurisprudența citată].

74 Pentru a verifica aplicabilitatea în timp a unei noi norme a Uniunii la o situație născută sub imperiul vechii norme pe care o înlocuiește, trebuie să se stabilească dacă această situație și-a epuizat efectele înainte de intrarea în vigoare a noii norme, caz în care ar trebui să fie calificată drept situație împlinită anterior respectivei intrări în vigoare, sau dacă situația menționată continuă să își producă efectele după aceasta [Hotărârea din 21 decembrie 2021, Skarb Państwa (Acoperirea asigurării auto), C-428/20, EU:C:2021:1043, punctul 34].

75 În speță, din decizia de trimitere reiese, în primul rând, că Decretul regal din 1 iunie 2021 a intrat în vigoare la 4 iunie 2021, astfel încât trebuie să se considere că a fost „încheiat” anterior datei expirării, la 7 iunie 2021, a termenului de transpunere a acestei directive.

76 Rezultă că acest decret, în măsura în care a fost adoptat în mod valabil, este susceptibil să fi dat naștere, între 4 iunie și 7 iunie 2021, unor drepturi în favoarea ONB care nu ar intra în domeniul de aplicare *ratione temporis* al Directivei 2019/790.

77 Nu este mai puțin adevărat, în al doilea rând, astfel cum rezultă de asemenea din decizia de trimitere, că Decretul regal din 1 iunie 2021 nu și-a epuizat efectele juridice la data intrării sale în vigoare, la 4 iunie 2021, și, prin urmare, nu se poate considera că privește exclusiv situații împlinite anterior acestei intrări în vigoare, în sensul jurisprudenței amintite la punctul 74 din prezenta hotărâre, ci are vocația de a-și produce în mod legal efectele asupra execuțiilor artiștilor interpreți sau executanți în cauză pe toată durata aplicării sale, inclusiv după expirarea, la 7 iunie 2021, a termenului de transpunere a directivei menționate.

78 Or, după cum a arătat domnul avocat general în esență la punctul 57 din concluzii, dobândirea validă de către ONB a unor drepturi asupra execuțiilor muzicienilor acestei orchestre nu poate, în scopul aplicării articolului 26 alineatul (2) din Directiva 2019/790, să privească decât acele execuții care au fost realizate și au putut da naștere unor asemenea drepturi înainte de data expirării termenului de transpunere a acestei directive.

79 În plus, o interpretare potrivit căreia toate execuțiile artiștilor interpreți sau executanți vizate de Decretul regal din 1 iunie 2021 și ulterioare datei de expirare a termenului de transpunere a Directivei 2019/790 ar fi excluse din domeniul de aplicare al acestei directive în temeiul articolului 26 alineatul (2) din aceasta ar putea aduce atingere efectului util al dispozițiilor acesteia, care urmăresc, astfel cum reiese în special din considerentul (72) al directivei menționate, să protejeze artiștii interpreți sau executanți cu ocazia unui transfer al drepturilor lor.

80 Din considerațiile care precedă reiese că Directiva 2019/790 este aplicabilă *ratione temporis* cesiunii, efectuată prin Decretul regal din 1 iunie 2021, a drepturilor conexe ale muzicienilor ONB aferente prestațiilor realizate după 7 iunie 2021.

– *Cu privire la aplicabilitatea* ratione personae *a Directivelor 2001/29, 2006/115 și 2019/790*

81 Din modul de redactare a primei întrebări adresate de instanța de trimitere reiese că aceasta din urmă ridică problema aplicabilității articolelor 18-23 din Directiva 2019/790 în cazul cesiunii pe cale normativă, în scopul unei exploatări de către angajator, a drepturilor conexe ale muzicienilor unei orchestre angajați sub statut de drept administrativ pentru prestațiile realizate în cadrul misiunii lor în serviciul acestui angajator.

82 Cu toate acestea, astfel cum s-a arătat la punctul 64 din prezenta hotărâre, articolul 2 litera (b) și articolul 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2001/29, precum și articolul 3 alineatul (1) litera (b), articolul 7 alineatul (1), articolul 8 alineatul (1) și articolul 9 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2006/115 sunt și ele relevante pentru a răspunde la întrebările formulate în această privință de instanța de trimitere, astfel încât trebuie să se stabilească, cu titlu introductiv, dacă noțiunea de „artist interpret sau executant”, prevăzută la aceste dispoziții și la articolele 18-23 din Directiva 2019/790, include muzicienii unei orchestre angajați cu statut de drept administrativ.

83 De la bun început, este necesar să se arate că, după cum rezultă dintr-o jurisprudență consacrată, ținând seama de cerințele unității și coerenței ordinii juridice a Uniunii, noțiunile utilizate de directivele în vigoare în domeniul proprietății intelectuale trebuie să aibă aceeași semnificație, cu excepția cazului în care legiuitorul Uniunii a exprimat, într-un anumit context legislativ, o voință diferită (a se vedea prin analogie Hotărârea din 4 octombrie 2011, Football Association Premier

League ș.a., C-403/08 și C-429/08, EU:C:2011:631, punctul 188, precum și Hotărârea din 20 aprilie 2023, Blue Air Aviation, C-775/21 și C-826/21, EU:C:2023:307, punctul 65 și jurisprudența citată).

84 Or, în speță, nimic nu permite să se susțină că legiuitorul Uniunii a intenționat să confere noțiunii de „artist interpret sau executant” o semnificație diferită în contextul Directivelor 2001/29, 2006/115 și, respectiv, 2019/790 (a se vedea prin analogie Hotărârea din 31 mai 2016, Reha Training, C-117/15, EU:C:2016:379, punctul 31).

85 În ceea ce privește în special noțiunile cuprinse în Directiva 2019/790, trebuie subliniat că, potrivit articolului 1 alineatul (1) din directiva menționată, aceasta stabilește norme „care vizează armonizarea” dreptului Uniunii aplicabil dreptului de autor și drepturilor conexe în cadrul pieței interne. În plus, astfel cum s-a amintit la punctul 61 din prezenta hotărâre, reiese în mod specific din articolul 1 alineatul (2) și din considerentul (4) al directivei menționate că aceasta se întemeiază pe normele stabilite în special în Directivele 2001/29 și 2006/115, pe care le completează în același timp.

86 Rezultă că noțiunii de „artist interpret sau executant” trebuie să i se recunoască aceeași semnificație în contextul Directivelor 2001/29, 2006/115 și 2019/790.

87 În această privință, potrivit unei jurisprudențe constante, termenii unei dispoziții de drept al Uniunii care nu conține nicio trimitere expresă la dreptul statelor membre pentru a stabili sensul și domeniul său de aplicare trebuie, în mod normal, să primească în întreaga Uniune o interpretare autonomă și uniformă, care trebuie stabilită ținând seama de modul de redactare a acestei dispoziții, de contextul în care se inserează și în special de geneza sa și de dreptul internațional, precum și de obiectivele urmărite de reglementarea din care face parte (Hotărârea din 18 noiembrie 2020, Atresmedia Corporación de Medios de Comunicación, C-147/19, EU:C:2020:935, punctul 33 și jurisprudența citată).

88 În primul rând, în ceea ce privește modul de redactare a dispozițiilor Directivelor 2001/29, 2006/115 și 2019/790, citate la punctul 82 din prezenta hotărâre, trebuie arătat că niciuna dintre acestea nu exclude în mod formal din domeniul său de aplicare artiștii interpreți sau executanți angajați cu statut de drept administrativ.

89 Desigur, articolele 18-23 din Directiva 2019/790, care figurează în capitolul 3 din titlul IV din această directivă, intitulat „Remunerația echitabilă în contractele de exploatare ale autorilor și ale artiștilor interpreți sau executanți”, se referă, în diverse privințe, la o cesiune de drepturi pe cale contractuală. Astfel, în aceste articole, legiuitorul Uniunii utilizează expresii precum „principiul libertății contractuale”, „partenerul contractual”, „ajustarea contractelor”, „exclusivitatea contractului” ori „dispozițiile contractuale”.

90 Nu se poate deduce totuși din utilizarea acestor expresii că articolele menționate exclud din domeniul lor de aplicare artiștii interpreți sau executanți angajați cu statut de drept administrativ.

91 Astfel, după cum a arătat domnul avocat general la punctul 62 din concluzii, noțiunea de „contract” utilizată în aceleași articole trebuie interpretată în sens larg, ca vizând orice acordare de licențe de exploatare sau transfer al drepturilor exclusive, articolele 18, 19 și 22 din Directiva 2019/790 referindu-se de altfel în mod explicit la acordarea de licențe sau la transferul de drepturi.

92 De asemenea, este lipsită de relevanță în această privință împrejurarea, subliniată de ONB și de guvernul belgian, că, în ceea ce privește artiștii interpreți sau executanți angajați cu statut de drept administrativ, din principiile atribuirii competențelor și subsidiarității, prevăzute la articolele 4 și 5 TUE, ar rezulta că Uniunea nu dispune de nicio competență pentru a stabili remunerația agenților funcției publice ai statelor membre. Astfel, în cadrul exercitării competenței lor în domeniile care nu aparțin competenței Uniunii, precum stabilirea nivelului diferitelor elemente constitutive ale remunerației unui lucrător, statele membre sunt obligate să respecte dreptul Uniunii [a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 iunie 2010, Bruno ș.a., C-395/08 și C-396/08, EU:C:2010:329, punctul 39, precum și Hotărârea din 5 iunie 2023, Comisia/Polonia (Independența și viața privată a judecătorilor), C-204/21, EU:C:2023:442, punctul 125 și jurisprudența citată].

93 În al doilea rând, în ceea ce privește contextul în care se înscriu dispozițiile Directivelor 2001/29, 2006/115 și 2019/790, citate la punctul 82 din prezenta hotărâre, rezultă dintr-o jurisprudență constantă a Curții că dispozițiile directivelor în vigoare în domeniul proprietății intelectuale trebuie interpretate în lumina dreptului internațional, în special a dreptului convențional pe care aceste instrumente urmăresc tocmai să îl pună în aplicare, după cum este amintit în mod expres în considerentul (15) al Directivei 2001/29 și în considerentul (7) al Directivei 2006/115 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 decembrie 2019, Nederlands Uitgeversverbond și Groep Algemene Uitgevers, C-263/18, EU:C:2019:1111, punctele 38 și 39, precum și Hotărârea din 18 noiembrie 2020, Atresmedia Corporación de Medios de Comunicación, C-147/19, EU:C:2020:935, punctul 34 și jurisprudența citată).

94 În special, Curtea a avut deja ocazia să constate că noțiunile utilizate de Directivele 2001/29 și 2006/115 trebuie interpretate cu respectarea noțiunilor echivalente pe care le cuprinde TIEF, dispozițiile acestui tratat făcând parte integrantă din ordinea juridică a Uniunii și fiind, prin urmare, aplicabile în privința acesteia (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 decembrie 2019, Nederlands Uitgeversverbond și Groep Algemene Uitgevers, C-263/18, EU:C:2019:1111, punctul 39, precum și Hotărârea din 18 noiembrie 2020, Atresmedia Corporación de Medios de Comunicación, C-147/19, EU:C:2020:935, punctul 38 și jurisprudența citată).

95 Or, în această privință, potrivit articolului 2 litera (a) din TIEF, noțiunea de „artiști interpreți sau executanți” se referă la toate persoanele „care dau o reprezentație, cântă, recită, declamă, joacă, interpretează sau execută în orice alt fel opere literare sau artistice sau expresii ale folclorului”.

96 Astfel, această dispoziție, care face referire fără alte precizări la „artiștii interpreți sau executanți”, nu stabilește nicio condiție care ar avea ca efect excluderea din domeniul său de aplicare a artiștilor interpreți sau executanți angajați cu statut de drept administrativ (a se vedea prin analogie Hotărârea din 8 septembrie 2020, Recorded Artists Actors Performers, C-265/19, EU:C:2020:677, punctul 61).

97 În al treilea rând, o astfel de interpretare este confirmată de obiectivele urmărite de Directivele 2001/29, 2006/115 și 2019/790, așa cum sunt prezentate în preambulul acestor instrumente.

98 Astfel, *primo*, după cum enunță în esență considerentele (9) și (10) ale Directivei 2001/29, orice armonizare a dreptului de autor și a drepturilor conexe trebuie să aibă la bază un nivel ridicat de protecție, deoarece aceste drepturi sunt esențiale pentru creația intelectuală, iar, pentru a-și putea continua munca creativă și artistică, interpreții sau executanții trebuie să primească o remunerație adecvată pentru utilizarea obiectelor lor protejate.

99 *Secundo*, considerentele (4) și (5) ale Directivei 2006/115 amintesc necesitatea nu numai de a adapta protecția conferită prin drepturi conexe la realitățile economice noi, cum ar fi noile forme de exploatare, ci și de a garanta un venit corespunzător artiștilor interpreți sau executanți, pentru a asigura continuitatea activității creatoare și artistice a acestora.

100 *Tertio*, reiese în mod expres din considerentul (72) al Directivei 2019/790 că artiștii interpreți sau executanți se află de obicei într-o poziție de negociere mai slabă atunci când acordă licențe sau își transferă drepturile prin contract, în scopul exploatării lor în schimbul unei remunerații, și că respectivele persoane fizice au nevoie de protecția asigurată de această directivă pentru a putea beneficia pe deplin de drepturile armonizate în temeiul dreptului Uniunii. În această privință, referirea făcută de acest considerent la noțiunea de „poziție de negociere” nu poate fi interpretată în sensul că exclude o poziție care ar rezulta dintr-un contract de muncă încheiat în temeiul unor norme de drept administrativ.

101 Desigur, considerentul menționat adaugă că această nevoie de protecție nu apare atunci când celălalt partener contractual este un utilizator final și nu exploatează el însuși execuția. Totuși, nu aceasta este situația în speță, astfel cum s-a arătat la punctul 65 din prezenta hotărâre.

102 Din considerațiile care precedă reiese că artiștii interpreți sau executanți angajați cu statut de drept administrativ intră în sfera noțiunii de „artist interpret sau executant”, prevăzută la articolul 2 litera (b) și la articolul 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2001/29, la articolul 3 alineatul (1) litera (b), la articolul 7 alineatul (1), la articolul 8 alineatul (1) și la articolul 9 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2006/115, precum și la articolele 18-23 din Directiva 2019/790.

Cu privire la cesiunea pe cale normativă a drepturilor conexe ale artiștilor interpreți sau executanți în lipsa consimțământului prealabil al acestora

103 După cum s-a arătat la punctele 60-64 din prezenta hotărâre, cesiunea drepturilor conexe ale artiștilor interpreți sau executanți este reglementată în mod specific de dispozițiile Directivelor 2001/29 și 2006/115, care trebuie, prin urmare, să fie examinate de la bun început.

104 În primul rând, în ceea ce privește modul de redactare a acestor dispoziții, pe de o parte, articolul 2 litera (b) și articolul 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2001/29 prevăd că artiștii interpreți sau executanți dispun de dreptul exclusiv de a autoriza sau de a interzice reproducerea, precum și punerea la dispoziția publicului a fixărilor execuțiilor lor. Pe de altă parte, articolul 3 alineatul (1) litera (b), articolul 7 alineatul (1), articolul 8 alineatul (1) și articolul 9 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2006/115 conferă artiștilor interpreți sau executanți dreptul exclusiv de a autoriza sau de a interzice închirierea și împrumutul fixărilor interpretărilor sau execuțiilor lor, dreptul exclusiv de a autoriza sau de a interzice fixarea interpretării lor, dreptul exclusiv de a autoriza sau de a interzice radiodifuziunea și comunicarea publică a interpretării lor, precum și dreptul exclusiv de distribuție a fixărilor interpretărilor lor.

105 Protecția pe care aceste dispoziții o conferă artiștilor interpreți sau executanți trebuie să aibă un domeniu de aplicare larg. Prin urmare, această protecție trebuie înțeleasă în sensul că nu se limitează la beneficiul drepturilor garantate prin dispozițiile menționate, ci cuprinde și exercitarea respectivelor drepturi [a se vedea, în ceea ce privește articolul 2 litera (b) și articolul 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2001/29, Hotărârea din 14 noiembrie 2019, Spedidam, C-484/18, EU:C:2019:970, punctele 36 și 37, precum și jurisprudența citată].

106 În plus, drepturile garantate artiștilor interpreți sau executanți au un caracter preventiv, în sensul că utilizarea execuțiilor acestora necesită consimțământul lor prealabil. Rezultă că, sub rezerva excepțiilor și a limitărilor prevăzute la articolul 5 din Directiva 2001/29 și în special la articolul 10 din Directiva 2006/115, trebuie să se considere că orice utilizare a unor asemenea obiecte protejate efectuată de un terț fără un astfel de consimțământ prealabil aduce atingere drepturilor titularului [a se vedea, în ceea ce privește articolul 2 litera (b) și articolul 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2001/29, Hotărârea din 14 noiembrie 2019, Spedidam, C-484/18, EU:C:2019:970, punctul 38 și jurisprudența citată].

107 Prin urmare, este necesar să se considere, având în vedere modul de redactare a dispozițiilor Directivelor 2001/29 și 2006/115, menționate la punctul 104 din prezenta hotărâre, că aceste dispoziții se opun, în lipsa unui consimțământ prealabil al titularilor de drepturi, cesiunii pe cale normativă a drepturilor exclusive prevăzute de acestea, cu excepția cazului în care o astfel de cesiune intră sub incidența uneia dintre excepțiile sau limitările prevăzute de aceste directive, care au un caracter exhaustiv (a se vedea, în ceea ce privește articolul 5 din Directiva 2001/29, Hotărârea din 24 octombrie 2024, Kwantum Nederland și Kwantum België, C-227/23, EU:C:2024:914, punctul 76, precum și jurisprudența citată).

108 Or, nici Directiva 2001/29, nici Directiva 2006/115 nu cuprind excepții care să permită cesiunea, fără consimțământul prealabil al titularilor, a tuturor drepturilor legate de executarea și de exploatarea prestațiilor artiștilor interpreți sau executanți ai unei orchestre, precum cea operată prin Decretul regal din 1 iunie 2021 și menționată la punctele 44 și 45 din prezenta hotărâre.

109 Desigur, articolul 8 din Directiva 2006/115 prevede la alineatul (1) o excepție de la dreptul exclusiv al artiștilor interpreți sau executanți de a autoriza sau de a interzice radiodifuziunea prin intermediul undelor radioelectrice și comunicarea publică a interpretării lor, atunci când interpretarea este ea însăși deja o interpretare radiodifuzată sau efectuată pornind de la o fixare. În plus, același articol 8 instituie, la alineatul (2), un drept, în beneficiul artiștilor interpreți sau executanți, la plata unei remunerații echitabile unice de către utilizator atunci când o fonogramă publicată în scopuri comerciale sau o reproducere a acestei fonograme este utilizată în scopul unei radiodifuzări prin intermediul undelor radioelectrice sau pentru orice comunicare publică.

110 Cu toate acestea, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 37 din concluzii, excepțiile și limitările aduse în mod strict drepturilor artiștilor interpreți sau executanți, precum cele prevăzute de Directivele 2001/29 și 2006/115, nu permit cesiunea obligatorie cu caracter general a tuturor drepturilor conexe ale unei categorii de artiști interpreți sau executanți.

111 Această interpretare este confirmată, în al doilea rând, de contextul, în special internațional, în care se înscrie protecția drepturilor conexe ale artiștilor interpreți sau executanți și de care trebuie să se țină seama, în conformitate cu jurisprudența menționată la punctul 93 din prezenta hotărâre.

112 *Primo*, după cum rezultă și din articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2006/115, în ceea ce privește protecția artiștilor interpreți sau executanți, licențele obligatorii nu pot fi prevăzute decât în măsura în care sunt compatibile cu Convenția de la Roma.

113 În această privință, deși dispozițiile acestei convenții nu fac parte din ordinea juridică a Uniunii, întrucât Uniunea nu este parte la aceasta, Curtea a avut deja ocazia să arate că respectiva convenție produce efecte indirecte în cadrul Uniunii. În special, din geneza Directivei 92/100/CEE a Consiliului din 19 noiembrie 1992 privind dreptul de închiriere și de împrumut și

anumite drepturi conexe dreptului de autor în domeniul proprietății intelectuale (JO 1992, L 346, p. 61, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 120) reiese că, în sensul acestei directive și, prin urmare, al Directivei 2006/115, care a înlocuit-o între timp, este necesar să se facă referire la concepte care figurează printre altele în convenția menționată (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 noiembrie 2020, Atresmedia Corporación de Medios de Comunicación, C-147/19, EU:C:2020:935, punctele 35 și 36, precum și jurisprudența citată).

114 Or, articolul 7 alineatul (1) din Convenția de la Roma prevede că protecția pe care o prevede în favoarea artiștilor interpreți sau executanți trebuie să permită, în principiu, să se împiedice în special radiodifuzarea și comunicarea către public a execuției lor fără consimțământul lor, fixarea fără consimțământul lor pe un suport material a execuției lor nefixate, precum și reproducerea fără consimțământul lor a unei fixări a execuției lor.

115 Este adevărat că această convenție cuprinde, la articolele 12, 15 și 19, limitări ale drepturilor exclusive ale titularilor de drepturi conexe, în special în cazul utilizărilor secundare ale fonogramelor, al utilizărilor private, al utilizărilor unor fragmente scurte cu prilejul reportajului unui eveniment de actualitate sau al utilizărilor făcute numai pentru învățământ sau cercetare științifică sau atunci când artistul interpret sau executant și-a dat consimțământul spre a include execuția sa într-o fixare de imagini sau de imagini și sunete.

116 Cu toate acestea, după cum a arătat domnul avocat general la punctul 40 din concluzii, niciuna dintre aceste dispoziții nu permite o cesiune obligatorie cu caracter general a tuturor drepturilor conexe ale unei categorii de artiști interpreți sau executanți.

117 *Secundo*, astfel cum s-a amintit la punctul 94 din prezenta hotărâre, Directiva 2001/29 trebuie interpretată și cu respectarea dispozițiilor TIEF.

118 În această privință, trebuie arătat că, desigur, articolele 6-10 din acest tratat consacră în favoarea artiștilor interpreți sau executanți dreptul exclusiv de a autoriza radiodifuzarea și, respectiv, comunicarea către public a interpretărilor sau execuțiilor lor nefixate, cu excepția cazului în care interpretarea sau execuția este deja o interpretare sau o execuție radiodifuzată, precum și fixarea interpretărilor sau a execuțiilor lor nefixate (articolul 6), reproducerea directă sau indirectă a interpretărilor sau a execuțiilor lor fixate pe fonograme (articolul 7), punerea la dispoziția publicului a originalului și a copiilor interpretărilor sau a execuțiilor lor fixate pe fonograme prin vânzare sau prin orice alt transfer de proprietate (articolul 8), închirierea în scop comercial către public a originalului și a copiilor interpretărilor sau execuțiilor lor fixate pe fonograme (articolul 9), precum și punerea la dispoziția publicului a interpretărilor sau execuțiilor lor fixate pe fonograme (articolul 10). Cu toate acestea, nici aceste dispoziții, nici vreo altă dispoziție din tratatul menționat nu autorizează o cesiune obligatorie cu caracter general a tuturor drepturilor conexe ale unei categorii de artiști interpreți sau executanți.

119 *Tertio*, în temeiul articolului 18 alineatul (2) din Directiva 2019/790, statele membre țin seama, la punerea în aplicare a principiului remunerării adecvate și proporționale menționat la alineatul (1) al acestui articol 18, de principiul libertății contractuale și de cel al unui echilibru just între drepturi și interese. Or, această cerință nu este respectată în cazul cesiunii drepturilor conexe ale unei categorii de artiști interpreți sau executanți, fără consimțământul prealabil al titularilor lor.

120 În al treilea rând, o asemenea interpretare este confirmată de obiectivele urmărite de Directiva 2001/29 și de Directiva 2006/115, care, după cum s-a amintit la punctele 98 și 99 din prezenta hotărâre, urmăresc să asigure un nivel ridicat de protecție a drepturilor artiștilor interpreți sau executanți, precum și să garanteze un venit corespunzător acestora.

121 Rezultă că dispozițiile menționate la punctul 104 din prezenta hotărâre trebuie interpretate în sensul că se opun, în lipsa unui consimțământ prealabil al titularilor de drepturi, cesiunii pe cale normativă a drepturilor exclusive vizate de aceasta.

122 În ceea ce privește forma pe care trebuie să o îmbrace consimțământul prealabil al artiștilor interpreți sau executanți, Curtea a arătat deja că Directivele 2001/29 și 2006/115 nu precizează modul în care acesta trebuie să se manifeste (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 noiembrie 2019, Spedidam, C-484/18, EU:C:2019:970, punctul 40).

123 Rezultă că statele membre sunt competente, pe de o parte, astfel cum rezultă și din considerentul (30) al Directivei 2001/29, să definească modalitățile acestui consimțământ, care, așa cum a arătat în esență domnul avocat general la punctul 48 din concluzii, trebuie să fie obținut în cadrul unor negocieri individuale sau colective ori să fie formalizat, în ceea ce privește artiștii interpreți sau executanți angajați cu statut de drept administrativ, într-un act normativ. Pe de altă parte, aceste state sunt de asemenea libere să stabilească modalitățile prin care artiștii interpreți sau executanți care participă la această execuție sunt reprezentați în scopul exercitării drepturilor lor, în conformitate cu articolul 8 din Convenția de la Roma.

124 Nu este mai puțin adevărat că astfel de modalități trebuie definite în mod strict, pentru a nu priva de conținut principiul însuși al consimțământului prealabil (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 noiembrie 2019, Spedidam, C-484/18, EU:C:2019:970, punctul 40 și jurisprudența citată).

125 În speță, este cert că reclamanții din litigiul principal nu și-au dat consimțământul prealabil pentru exploatarea drepturilor exclusive ai căror titulari sunt și care au fost cesionate către ONB prin Decretul regal din 1 iunie 2021 ulterior angajării lor în serviciul acestei orchestre, cu încălcarea dispozițiilor menționate la punctul 104 din prezenta hotărâre. În special, după cum s-a arătat la punctul 43 din aceasta, lipsa unui acord între ONB și muzicienii săi a făcut în mod specific obiectul unui „protocol de dezacord”, întocmit și semnat înainte de adoptarea acestui decret regal.

126 Rezultă că Directivele 2001/29 și 2006/115, în lipsa consimțământului artiștilor interpreți sau executanți în cauză, se opun unei cesiuni a drepturilor conexe ale acestor artiști precum cea efectuată prin Decretul regal din 1 iunie 2021.

127 În aceste condiții, nu mai este necesar să se examineze dacă articolele 18-23 din Directiva 2019/790, care privesc remunerația echitabilă care trebuie plătită artiștilor interpreți sau executanți pentru exploatarea execuțiilor protejate de drepturile conexe ai căror titulari sunt, trebuie interpretate în sensul că se opun și unei astfel de cesiuni.

128 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, este necesar să se răspundă la întrebările adresate că articolul 2 litera (b) și articolul 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2001/29, precum și articolul 3 alineatul (1) litera (b), articolul 7 alineatul (1), articolul 8 alineatul (1) și articolul 9 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2006/115 trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care prevede cesiunea pe cale normativă, în scopul unei exploatări de către

angajator, a drepturilor conexe ale artiștilor interpreți sau executanți angajați cu statut de drept administrativ pentru prestațiile realizate în cadrul misiunii lor în serviciul acestui angajator, în lipsa consimțământului prealabil al acestora din urmă.

Cu privire la cheltuielile de judecată

129 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

Articolul 2 litera (b) și articolul 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională, precum și articolul 3 alineatul (1) litera (b), articolul 7 alineatul (1), articolul 8 alineatul (1) și articolul 9 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2006/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind dreptul de închiriere și de împrumut și anumite drepturi conexe dreptului de autor în domeniul proprietății intelectuale

trebuie interpretate în sensul că

se opun unei reglementări naționale care prevede cesiunea pe cale normativă, în scopul unei exploatări de către angajator, a drepturilor conexe ale artiștilor interpreți sau executanți angajați cu statut de drept administrativ pentru prestațiile realizate în cadrul misiunii lor în serviciul acestui angajator, în lipsa consimțământului prealabil al acestora din urmă.

Semnături